

GÖMÖRI GYÖRGY

CAMBRIDGE, AMILYENNEK ÉN LÁTOM

....„Oxford az egy város egyetemmel, Cambridge pedig egy egyetemi város”.

A mikor 1957 tavaszán átrándultam Oxfordból Cambridge-be, hogy megnézzem az ottani magyar diákokat, nem mondhatom, hogy a város a legkedvezőbb benyomást tette rám. A tágas, változatos Oxford után az volt az érzésem, hogy Cambridge (szép kollégiumai kivételével) kicsi és némileg elhanyagolt, és hogy annak a több évszázados mondásnak van igaza, amely szerint „Oxford az egy város egyetemmel, Cambridge pedig egy egyetemi város”. Persze akkor még nem ismertem eléggé Cambridge-t, és nem fogtam fel, hogy a „Backs”, vagyis a Cam folyó nyugati partjának látványa egészen rendkívüli, s hogy sok rejtett szépsége mellett ilyen bizony nincs Oxfordban.

A két hely szelleme is különbözik – ez nagyon régi hagyományokra megy vissza. Amikor 1209 táján néhány oxfordi diák átment Cambridge-be, hogy ott tanuljanak, még nem létezett a kollégiumi rendszer – az első itteni kollégiumot, a Peterhouse-ot „csak” 1280-ban alapították. Még sokáig nem álltak azok a pompás épületek, amiket annyi külföldi utazó megcsodált, és ha hihetünk Erasmusnak, aki a 16. század elején tanított itt görögöt, akkoriban még a Queen’s College is meglehetősen huzatos volt. A középkorból csak az egy Round Church (Kerek Templom), egy szép kis román stílusú templom és néhány kollégiumi falrészlet, no meg egy épület, a „School of Pythagoras” maradt (a St John’s College kertjében). Az Oxford és Cambridge közötti különbség egyébként már a 16. században manifesztálódott, amikor VIII. Henrik óriási földadományok kíséretében megalapította az azóta is leggazdagabb kol-

légiumot, a Trinityt, majd a szomszédos St John's kollégiumban tanított az a Bellarminnel vitázó, Európa-hírű Whitaker professzor, akit Ujfalvi Imre is meglátogatott. Cambridge-ből száműzött protestáns teológus volt William Ames is, aki számos magyart tanított Németalföldön, s akinek tanításaihoz magyarul is hozzá lehetett férni már néhány évtizeddel Ames halála után. De a különbség Oxford és Cambridge között csak az angol polgárháború idején lett napnál világosabb – Cambridge városa Parlament-, illetve Cromwell-párti volt, Oxford viszont inkább royalista. Oliver Cromwell például a cambridge-i Sidney Sussex kollégiumban tanult, ott függ az arcképe, amit állítólag a jelenlegi királyi család látogatásai alkalmával diszkréten le szoktak takarni.

Ez a különbség a két egyetem között az elmúlt 150 évben úgy rendeződött át, hogy Cambridge lett a természettudományok, Oxford pedig az „Arts” tárgyak, tehát a humán tudományok fellegvára. Ha tehát egy külföldi a Rutherford laboratóriumban szeretne dolgozni, vagy Hawking professzor nyomán a kozmoszt akarja tanulmányozni, egészen biztosan Cambridge-be fog jelentkezni. Az elmúlt negyven évben, mióta megvan a Cambridge Science Park, a város látványosan bekapcsolódott az ipar számára fontos tudományos kutatásokba is.

Amikor tíz éve Cambridge-ről írtam a *Korunk*nak, főleg az ottani oktatási rendszert próbáltam bemutatni, ha tehát valakit ez érdekel, lapozza fel a *Korunk* 2004/11-es lapszámát. De most magáról a városról kell írnom, ami az elmúlt évtizedekben meglehetősen átalakult. Az egyetemnek a várossal szembeni túlsúlya már a 19. század közepén megváltozott, különösen azután hogy feloldották a kollégiumok Fellowjait illető nőülési tilalmat, és rengeteg új lakás kellett a családok embereknek. Cambridge városmagja egy álló nagy „A” betűre emlékeztet, aminek jobb alsó szárán van a vasútállomás, baloldalon pedig Newnham negyed és számos új kollégiumi épület, míg az „A” tetején, a Cam folyó partja fölött egy dombon volt a régi Vár – ez a hely ma is Cambridge-nek és környékének közigazgatási központja. De a város mind a négy irányban terjeszkedik, délen felépült az új Addenbrookes kórház, benne a „Rosie” nevű szülészeti épülettel (a legkisebb fiam már itt született), északon egy Arbury nevű, nem túl szép munkásnegyeddel (sok benne a tanácsi lakás). 2011-ben a lakosság létszáma 123 000 körül járt, ami a korábbi adatokhoz képest azt jelenti, hogy sokan a környező falvakba húzódtak, ott vettek (olcsóbb) házat. Grantchester és Trumpington, Shelford és Coton nagy kertekkel és sok zöld területtel ellátott falvak, némelyik szép, régi templomokkal büszkélkedhet.

Benn a város centrumában is látni az átalakulást. A St Andrews Road végén, közel a főpostához befejezték azt a nagy üzletépület-komplexust (plázát?), ahol szinte az összes nagy cég nyitott áruházat. Új látványosság a Kings Parade-en, pontosabban a Corpus Christi kollégium sarkán látható Kronofág, vagyis Időpusztító. Ezt 2008-ban avatták, és ez egy olyan csillogó órakering, aminek tetején egy nagy sáska vagy szöcske araszol, és „eszi az időt”. Mint hallom, a cambridge-i diáknyelv már elkeverte a Kronofágot „Hopsy”-nak (Ugra-bugrálónak). Lecserélik továbbá (energia-takarékosság céljából) a régi utcai lámpákat, és mindenüvé LED-lámpákat állítanak be. És hogy a Science Park se maradjon ki a fejlesztésekből, nemrég olvastam, hogy 2016-ra kész lesz az új északnyugati vasútállomás, ami megtakarítja a taxiköltséget a Cambridge-be látogató tudósoknak és üzletembereknek.

S hogy a Kolozsvárral való összehasonlítás se maradjon ki ebből a kis városképből, igen: Cambridge-nek is van egy fűvész kertje, nem is kicsi, el lehet veszni benne. Számítalan egzotikus növényt talál itt a látogató, roppant nagy melegházzal; egyik füves térségén nyaranta koncerteket szoktak rendezni. Fedett és nyitott uszodája is van a városnak, utóbbi a Granta, illetve a Cam partján (ez ugyanaz a folyó), bár azt hiszem, ezeket kevesebben használják a fiatalok, mint a csónakázást, más szóval

puntolást, vagyis csákyával tovalökődést. Egy ilyen cambridge-i csónakázás élmény a legtöbb turistának, ami pedig a diákokat illeti, minden évben rendeznek a kollégiumok egy nagy nyári bált, ami után félig-meddig kötelező a hajnali csónakázás. Mint hajdani cambridge-i lakos biztosíthatom az olvasókat, hogy a nyári bálók (Commemoration Balls) idején nem kellemes dolog Cambridge-ben élni, mert egy héten át szinte mindennap dübög a távoli zene, nem hagyja az embert aludni.

Személyes kapcsolatmról Cambridge-dzsel: itteni életem évtizedeit többnyire Newnhamben, tehát a város nyugati részében töltöttem. Itt volt mindkét házam (az Eltisley Road 55-ben, ahol egy ideig Ted Hughes és Sylvia Plath is lakott, és a Grantchester Road 46-ban, amiről verset is írtam), és egy itteni posztgraduális kollégiumnak vagyok a Fellowja, illetve most már nyugalmazott szénior tagja. Jóllehet mielőtt a Darwin College megválasztott Fellownak, már tag voltam a Trinityben, mégis tanári pályafutásom alatt a Modern Nyelvek Fakultásához közel eső Darwinba jártam be legtöbbit étkezni, illetve kollégiumi bizottsági ülésekre. Ezt a kollégiumot 1965-ben alapították, azóta szépen fejlődik, jelenleg ötszáznál több kutatódiákkal a világ minden tájáról. Pár perc sétányira van Cambridge központjától, főépülete viszonylag kicsi, de a folyó két partján elterülő kertje elég nagy, van egy modern könyvtára és számos kihelyezett „diákszállója”. A Darwin összes Masterjét ismertem (most tartunk a hatodiknál, aki egy Mary Fowler nevű természettudós), közülük kétőnek volt szorosabb magyar kapcsolata. Sir Moses Finley, a kiváló klasszika-filológus nemcsak járt egyszer Magyarországon, de aztán mesélte nekem, hogy milyen kedves volt hozzá Hahn professzor, aki elvitte Tácrá is, azaz Gorsiumba, a római romokhoz. Egy másik Masternek, a Sir Geoffrey Lloyd nevű, walesi származású filozófusnak viszont volt egy magyar szobrász sógora Párizsban, az ajánlotta Csernus Tibort, hogy az emigráns magyar festő fesse meg a kollégiumnak Lloyd portréját. Csernus eleget is tett a feladatnak, képe egy nagyon dinamikus tudóst ábrázol, aki éppen rohan a könyvtárba, vagy jön a könyvtárból. (Az egyetemi könyvtár London és Oxford után a harmadik legjobb gyűjtemény Angliában.) Én ennek a Geoffrey-kapcsolatnak köszönhetem, hogy megismerkedtem Csernussal és feleségével, akiket áthívtunk kávézni, de mivel mindketten megrögzött láncdohányosok voltak, és azonnal nyúltak a cigarettáért, társalgásunk túlnyomó részére már házunk kertjében került sor.

De hadd fejezzem be beszámolómat azzal, hogy talán lassan a város is hozzászépül egyeteméhez. Aminek nincsen igazán központi épülete, hiszen a Registry főleg arra szolgál, hogy a diákok beírják nevüket a nagy matrikulációs könyvbe. S hogy mik a legszebb emlékeim ebből a városból, ahonnan már kilenc éve Londonba költöttünk? Az orgonavirágzás májusban és a King's College előtti méltóságos, óriás vadgesztenyefa (verset írtam arról is). És talán még a gyakran megtett séta Grantchesterig, aminek teázójáról egy másik – fiatalon meghalt – költő, Rupert Brooke vetett hajdan papírra szép, nosztalgikus rímeket.